

"NATIONAL" AND "SOCIAL" CONCEPTS IN THE 1848-1849 ROMANIAN REVOLUTION

Florin Nacu

Scientific Researcher III, PhD, "C.S. Nicolăescu-Plopșor" Research Institute, Craiova

*Abstract:*In this year, we celebrate 170 years from the Romanian Revolution of 1848-1849. Having a strong national frame, the Romanian Revolution of 1848-1849 was influenced in its programs, action strategies by the European revolutionary thinking. If in Moldavia and in Wallachia, the 1848 Revolution had a social main purpose and a national strategy, in Transylvania, Banat and Bukovina, the main purpose was national, the social thinking being dependent on the national self-determination of Romanian population considered as being "tolerated" by the imperial authorities. In the spring-summer of 1849, Romanian revolutionaries from Wallachia had tried to influence Avram Iancu, national leader of Romanians from Transylvania, to make a compromise with Kossuth Lajos, the leader of the Hungarian revolution. But, in Walachia, the revolutionaries had failed in materializing the social purpose, because they did not find the way of compromise in eliminating the medieval servitude and making the land property reforms. In this article I will try to present the main elements which influenced the failure of the revolutionary movements from 1848-1849 and in which context, the national purpose was realized in 1859.

Keywords: national, social, revolution, revolutionary programs, personalities

În februarie 1848, revoluția de la 1848 izbucnea în Europa, ca urmare a activității revoluționarilor europeni grupați în jurul unor idei ce vizau schimbarea în mod radical a situației interne și internaționale, aceasta din urmă controlată de Sfânta Alianță, organismul reacționar care luase ființă, după înfrângerea lui Napoleon. Congresul de la Viena fusese un triumf pentru Klemens von Metternich, diplomatul austriac pentru care orice abatere de la linia impusă de Congresul de la Viena trebuia reprimată cu asprime.

Perioada 1814-1832 fusese una plină de confruntări politice. Mișcările din Serbia, conduse de Carageorge, cele din Țara Românească, în frunte cu Tudor Vladimirescu, izbucnirea războiului grec de independență cu faza nord-dunăreană (avându-l în prim plan pe Alexandru Ipsilanti) și faza peloponesiacă (Theodoros Kolokotronis, Petros Mavromichalis), războaiele de eliberare din America Latină, revoluția de la Cadiz a colonelului spaniol Rafael Riego, arătau că ecurile războaielor napoleoniene nu se stinseseră, cu toate eforturile Sfintei Alianțe. Franța își dorea locul în prim-planul concertului european (noua paradigmă a relațiilor internaționale, care venea în continuarea celei a echilibrului european rezultat în 1648, la Pacea Westfalică), iar Rusia, după reglementarea problemei suedeze, urmărea înfrângerea Imperiului Otoman și dobândirea accesului la Strâmători¹.

Internaționalizarea Războiului Grec de Independență, reglementarea independenței Greciei prin Tratatul de la Londra (1827) și succesul militar rusesc în fața otomanilor, valorificat prin Tratatul de la Adrianopol (1829) arătau că noul câmp de bătălie era reprezentat de Balcani și

¹ Academia Română, *Istoria Românilor*, Volumul VII, Tom I, București, Editura Enciclopedică, 2003, p.228-229.

de Principatele Române, cărora Imperiul Habsburgic și Rusia Țaristă le încălcaseră autonomia, răpindu-le importante provincii, în mod abuziv, prin obligarea Imperiului Otoman de a ceda teritoriul care, din punct de vedere al dreptului internațional, nu-i aparțineau.

Introducerea Regulamentelor Organice, ocupația militară rusă din Principate (1829-1834), reglementarea intervenției nemijlocite a Imperiului Otoman și a Rusiei Țariste în Principate, prin Actul Adițional votat în 1838 (deși se dorise introducerea acestuia din 1833) creaseră premisele unei posibile anexiuni rusești. Totuși, Regulamentele Organice reușiseră să introducă și unele elemente de modernitate, de care am pomenit anterior, mai ales la nivel administrativ, economic și politic, având valoarea unor Constituții, a căror putere era limitată de Rusia ca ”putere protectoare” și de Imperiul Otoman ca ”putere suzerană”.

Totuși, în această perioadă, înființarea școlilor publice în limba română, înființarea armatei naționale, reglementarea economiei interne, a sistemului juridic au contribuit la crearea elitei politice și culturale care începuse să se ridice după 1821, prin demersurile unor miști luminate ca Dinicu și Iordache Golescu, Ion Heliade Rădulescu, Eufrosin Poteca, Ion Câmpineanu (autor al ”Actului de Unire și Independență” al ”Osăbitului Act de numire a suveranului”). Această elită culturală a putut să își desăvârșească pregătirea atât în Occident, la Paris, Padova, Viena, Berlin cât și prin venirea unor profesori cu vederi revoluționare în Principate, așa cum este cazul lui J.A.Vaillant.²

În martie 1848, revoluția cuprinsese Statele Italiene, Franța, Statele Germane, Imperiul Habsburgic, ajungând și în Principate. Dacă la Iași, în 27 martie-8 aprilie 1848, Petițiunea Proclamațiune de la Iași, în 35 de puncte, prezentată la Hotelul ”Traian” din capitala Moldovei nu a reușit să clatine tronul domnitorului regulamentar Mihail Sturdza (1834-1848), la București, Lugoj, Cernăuți sau pe Câmpia Libertății de la Blaj, revoluția română avea să se desfășoare sub alte auspicii. Indiscutabil, la Iași, programul revoluționar fusese scris sub imperativul prudenței. Rusia putea oricând să intervină, de aceea înțelegem de ce ”Sfânta Păzire a Regulamentului Organic” fusese înscrisă la primul punct al programului. După ce reușiseră să se salveze din arest, revoluționarii moldoveni Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, Alexandru Ioan Cuza se vor regrupa la Brașov și Cernăuți unde vor elabora documente precum ”Prințiipiile noastre pentru reformarea patriei” sau ”Dorințele Partidei Naționale din Moldova”.

La București, revoluționarii știau că Imperiul Otoman poate interveni, trecând Dunărea pe la Giurgiu, la instigarea Rusiei. Așa cum am arătat într-un studiu anterior Craiova a jucat un rol important în crearea bazei programatice a revoluției deși aici era prefect fratele domnitorului Gheorghe Bibescu. Revoluționarii din Țara Românească între care îi amintim pe Nicolae Bălcescu, Alexandru G. Golescu, Alexandru C. Golescu, Nicolae Golescu, Radu Golescu, Ștefan Golescu, Gheorghe Magheru, Ioan Deivos, Ion C. Brătianu, Ioan Maiorescu, Ion Heliade Rădulescu, Nicolae Pleșoianu, Christian Tell, Ion Voinescu își propuseseră să pornească revoluția din mai multe puncte (Islaz, Telega, Ocnele Mari), însă din cauza controalelor impuse de către autorități, au putut porni doar dintr-un singur punct, la Izlaz, informările dintre revoluționari fiind codificate sub pretextul prezenței la o nuntă, la 9/21 iunie 1848.

În Țara Românească, domnitorul Gheorghe Bibescu a semnat textul Proclamației de la Islaz, dar, sub presiunea consulului rus acreditat la București, a părăsit capitala Țării Românești, ceea ce, pe de o parte putea însemna un succes al revoluției, deoarece se putea instala un guvern provizoriu, dar pe de altă parte, însemna acel pretext care putea permite intervenția Imperiului Otoman, la nordul Dunării, deoarece se încălca acea condiție prevăzută de Actul Adițional la

² Florin Nacu, *European influences in reforming social structures of modern Romania*, in ”Sociology, Education Sciences, International Relations”, Conference GIDNI 2, ”ARHIPELAG XXI” Press, 2015, p.274-278.

Regulamentul Organic (orice schimbare instituțional-politică se putea face doar cu acordul puterilor suzerană și protectoare).

Revoluționarii din Guvernul Provizoriu au încercat să menajeze suspiciunile Porții, mai întâi acceptând ca Mitropolitul Neofit să prezideze Guvernul Provizoriu, iar coloneii Solomon și Odobescu să fie membri în guvern, deși poziția lor antirevoluționară era cunoscută. După ce acești colonei au reușit să îi aresteze pe ceilalți membri din Guvernul Provizoriu, doar intervenția populației Bucureștilor, mobilizate de către Ana Ipătescu a dus la eliberarea celor arestați. Revoluția intra în faza sa radicală, dar aceasta însemna grăbirea intervenției trupelor otomane. La Râureni, județul Vâlcea, Gheorghe Magheru mobilizase armata revoluționară, dar și aici au fost unele nemulțumiri cauzate de tergiversarea problemei agrare, pe care țărani care aderaseră, ca și în 1821, la idealurile revoluționare și-o doreau îndeplinită³.

Se nște întrebarea firească: de ce nu s-a ajuns la un compromis între elementul social și cel național? Un posibil răspuns este acela că revoluționarii nu aveau resurse militare suficiente pentru o confruntare militară cu rușii sau otomanii. Conservatorii, adică adversarii Revoluției știau acest lucru și nu ezitau să răspândească neîncrederea în rândurile românilor. Ei doreau să își pună averile la adăpost în fața unei intervenții militare otomane, pe care într-un fel o așteptau, dar știau că va fi temperată de către ruși⁴.

Confrunțați cu trecerea Dunării de către otomani, revoluționarii au decis să înlocuiască Guvernul Provizoriu cu o Locotenentă Domnească, la 28 iulie/9 august 1848, ceea ce Suleyman –Pașa a acceptat tacit⁵. Presiunile diplomaților ruși și austrieci au determinat ca Sultanul să ordone înlocuirea lui Suleyman –Pașa cu Fuad-Effendi, un om mult mai decis să folosească forța pentru a pune capăt revoluției.

Revoluționarii din Țara Românească, în ultima parte a revoluției au avut o atitudine radicală, arzând Arhondologia, spânzurând Regulamentul Organic.

Cert este că la 21 iulie 1848, Comisia Proprietății cu Ion Ionescu de la Brad în poziția de vicepreședinte își începuse activitatea, fără ca, timp de o lună să ajungă la o soluție privind reforma agrară. În fapt, se dorea ca reforma agrară să se facă prin despăgubire, însă cuantumul acesteia, mărimea loturilor ce urmau a fi date țăranilor⁶ și procentul de expropriere al fiecărei moșii nu întruniseră o unitate de vederi, ceea ce a dus la dizolvarea de la sine a Comisiei Proprietății⁷.

După lupta din Dealul Spirii, desfășurată la 13 septembrie 1848, când Compania de Pompieri condusă de Pavel Zăgănescu, venită să sprijine trupele române din Capitală, comandate de Nicolae Golescu, s-a angajat în luptă cu forțele conduse de Kerim-Pașa (în urma unii incident în care un locotenent român, lovit cu latul sabiei de un maior turc a tras cu pistoalele, ucigându-l pe maior și împușcând calul lui Kerim-Pașa), revoluționarii munteni s-au refugiat și ei în Ardeal, fugind de sub escorta, care urma să îi ducă la arest. Armata de la Florești a fost demobilizată,

³Corneliu Tamaș, P. Bardașu, S. Purece, H. Nestorescu- Bălcești, *Revoluția din 1848 în județul Vâlcea*, Rm. Vâlcea, 1978, p.8 și urm.

⁴ Am încercat să prezentăm toate aceste discuții istoriografice pe larg, în Florin Nacu, *Aspecte ale istoriei moderne și contemporane a României din perspectiva cercetării istorice naționale și internaționale a ultimilor 25 de ani (1989-2014)*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2015.

⁵Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, *Istoria Militară a Poporului Român*, Editura Militară, București, 1987, *passim*.

⁶Florin Nacu, *De la "clăcășie" la "neoiobăgie" -repere istoriografice privind evoluția "chestiunii țăărănești" în "Arhivele Olteniei" nr.29 (serie nouă)*, p.126-137.

⁷ Idem, *Împlinirea dezideratului revoluționar pașoptist în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza* Colecția Opera Omnia, Cartea de Istorie, Editura Tipo Moldova, Iași, 2015, p. 10 și urm.

pentru că exista pericolul unei duble intervenții militare, ceea ce însemna risipirea unor resurse importante.

În Transilvania, atitudinea maghiarilor de a vota în Dieta de la Pojon, la 15 martie 1848, unirea Transilvaniei cu Ungaria și nerecunoașterea aspirațiilor legitime ale românilor i-au determinat pe liderii Avram Iancu Ioan Axente Sever, Ioan Dobra să se întâlnească în aprilie la Blaj unde au decis să organizeze la 3/15 mai 1848 Marea Adunare de la Blaj, de pe Câmpia Libertății, unde românii să se organizeze militar și să se angajeze în luptă cu trupele maghiare conduse de ofișeri ca generalul Iosef Bem, maiorul Hatvany.

Luptele din jurul Apusenilor dintre români și maghiari, abuzurile lui Lajos Csany, inerția lui Lajos Kossuth au dus la radicalizarea revoluției. Avram Iancu a încercat chiar să ajungă la o înțelegere cu trupele imperiale, cu autoritățile de la Viena, în schimbul recunoașterii naționalității române și a confesiunii ortodoxe.

După ce liderii revoluției muntene au ajuns în Ardeal, ei au încercat să îl convingă pe Avram Iancu să încheie ostilitățile cu maghiarii, în fața inamicului comun, Imperiul Habsburgic. Un mediator eficient a fost și bănățeanul Eftimie Murgu. Practic, revoluționarii munteni cereau ardelenilor un compromis politic, adică ceva ce ei nu reușiseră în Țara Românească. Ideile naționale puteau fi materializate dacă dominația habsburgică ar fi căzut, susțineau revoluționarii din Țara Românească.

Proiectul de pacificare de la Szeged din 2/14 iulie 1849 între Avram Iancu și Lajos Kossuth recunoștea drepturile românilor, dar istoria a decis altfel. La 1/13 august 1849, lângă Arad, la Șiria, trupele rusești au intervenit, salvând Imperiul Habsburgic, Rusia fiind numită atunci "Jandarmul Europei".

Dacă Avram Iancu s-a retras dezamăgit, din primul plan al luptei naționale, nume ca Gheorghe Barițiu sau Simion Bărnuțiu au continuat să activeze și în anii care au urmat. Revoluționarii munteni și moldoveni au peregrinat în exil, Convenția de la Balta Liman din 1849, în care domnitorii români erau considerați "înalți funcționari ai Imperiului Otoman" reglementa durata domniilor la 7 ani și interzicea accesul în Moldova și Țara Românească a numeroși revoluționari, pe care autoritățile îi considerau deosebit de periculoși.

Așadar, termenii de "național" și "social" sunt elementele fundamentale pe care s-au întemeiat ideile revoluționare de la 1848.

Revoluționarii europeni au încercat până la proclamarea celui de-al doilea Imperiu Francez de către Ludovic Napoleon Bonaparte, încoronat la 2 decembrie 1852 ca Napoleon al III-lea să realizeze o "revoluție europeană". Își dăduseră seama că, acționând individual, fuseseră izolați și înfrânți. Evident că unii dintre revoluționari își doreau acțiuni radicale, precum Giuseppe Mazzini sau Giuseppe Garibaldi, alții mizau pe cartea diplomației precum Camillo Benso di Cavour, Lajos Kossuth, Vasile Alecsandri, Ioan Maiorescu, chiar și Nicolae Bălcescu⁸, în ciuda radicalismului care îl caracteriza. Momentul 1848-1849 a pus capăt politicii lui Metternich, noul împărat de la Viena Franz Joseph fiind adeptul unei politici mai eficiente, orientate către expansiunea Austriei, în special spre Balcani⁹.

Evenimente precum moartea lui Nicolae Bălcescu și încoronarea lui Napoleon al III-lea au pus capăt planurilor "revoluției europene" sau au contribuit la scăderea în intensitate a radicalismului.

⁸ Nicolae Bălcescu, *Question économique des Principautés Danubiennes*, în *Opere*, vol. II, Ediție critică de Gheorghe și Elena Zane, București, Editura Academiei, 1982, p. 76.

⁹ *Ibidem*.

Cert este că în spațiul german, italian, românesc, fuseseră sădite semințele ideii de luptă pentru unitate și independență națională. Nume ca Otto von Bismarck, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Alexandru Ioan Cuza, Camillo Benso din Cavour, Giuseppe Garibaldi, Gyla Andrassy, regi și împărați ca Wilhelm, Franz Joseph, Umberto, Napoleon al III-lea au început să construiască imaginea unei Europe a națiunilor care doreau să lupte pentru determinare și a unor imperii expansioniste, dispuse să sprijine cauzele naționale, atât timp cât corespundeau propriilor interese.

Aceasta este cred, cea mai importantă schimbare de paradigmă a momentului 1848. Politicienii adepți ai autodeterminării naționale au înțeles că trebuie să penduleze cu abilitate printre interesele marilor imperii, pentru a realiza interesul național. În plus, fără o materializare a interesului social, orice idee națională era greu să devină realitate.

Congresul de la Berlin din 1878, la trei decenii după evenimentele revoluționare de la 1848-1849, este expresia desăvârșită a noului establishment politic european.

BIBLIOGRAPHY

- Academia Română, *Istoria Românilor*, Volumul VII, Tom I, București, Editura Enciclopedică, 2003, p.228-229.
- Centrul de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară, *Istoria Militară a Poporului Român*, Editura Militară, București, 1987.
- Bălcescu, Nicolae, *Question economique des Principautés Danubiennes*, în *Opere*, vol. II, Ediție critică de Gheorghe și Elena Zane, București, Editura Academiei, 1982.
- Nacu, Florin, *European influences in reforming social structures of modern Romania*, in "Sociology, Education Sciences, International Relations", Conference GIDNI 2, "ARHIPELAG XXI" Press, 2015, p.274-278.
- Idem, *Aspecte ale istoriei moderne și contemporane a României din perspectiva cercetării istorice naționale și internaționale a ultimilor 25 de ani (1989-2014)*, Editura Tipografia Moldova, Iași, 2015.
- Idem, *Împlinirea dezideratului revoluționar pașoptist în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza* Colecția Opera Omnia, Cartea de Istorie, Editura Tipografia Moldova, Iași, 2015.
- Idem, *De la "clăcășie" la "neoiobăgie" -repere istoriografice privind evoluția "chestiunii țărănești" în "Arhivele Olteniei" nr.29 (serie nouă)*, p.126-137
- Tamaș, Corneliu, Bardașu, P. Purece, S., Nestorescu- Bălcești, H., *Revoluția din 1848 în județul Vâlcea*, Rm. Vâlcea, 1978.